

Priedas. EASO ataskaitos apie padėtį ES prieglobsčio srityje 2014 m. pagrindinės išvados

Ižanginis žodis

2014 m. EASO metinėje ataskaitoje išsamiai apžvelgiamas visose 28 ES valstybėse narėse, taip pat Norvegijoje ir Šveicarijoje (šalių grupė „ES+“) pateikiamų tarptautinės apsaugos prašymų skaičius ir pobūdis. Joje nagrinėjamos prieglobsčio tendencijos, įskaitant per metus kilusius pagrindinius iššūkius ir įgyvendintas reagavimo į juos priemones, taip pat pagrindinius institucinius bei teisinius procesus ir pateikiama bendros Europos prieglobsčio sistemos (BEPS) praktinio veikimo apžvalga. Prie ataskaitos rengimo prisidėjo valstybės narės, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras (UNHCR), pilietinė visuomenė, informacijos specialistai ir operatyviniai darbuotojai.

Pagrindiniai ataskaitos punktai

- 2014 m. grupės „ES+“ šalyse pateikta daugiau kaip 660 000 prašymų suteikti tarptautinę apsaugą; tai didžiausias skaičius nuo tada, kai 2008 m. duomenys pradėti kaupti ES lygmeniu.
- Prieglobsčio prašytojai daugiausia buvo Sirijos, Vakarų Balkanų šalių ir Eritrėjos piliečiai. Pagrindinės priimančiosios šalys buvo Vokietija, Švedija, Italija, Prancūzija ir Vengrija.
- 2014 m. pabaigoje per 500 000¹ žmonių laukė sprendimo dėl prašymų suteikti prieglobstį grupės „ES+“ šalyse; palyginti su 2013 m., prašymų padaugėjo 37 proc.
- Tebesitęsianti krizė Sirijoje 2014 m. tapo vienu iš pagrindinių iššūkių grupės „ES+“ šalyse – Sirijos piliečių pateikiamų prašymų skaičius perkopė per 128 000. Tai paskatino parengti specialias persikėlimo ir humanitarinio prieglobsčio priemones.
- Praėjusiais metais Afganistanas buvo viena iš pagrindinių prieglobsčio prašytojų kilmės šalių; 2014 m. pateikti 42 745 šios šalies piliečių prašymai – tai 53 proc. daugiau nei 2013 m. Didžiausia prieglobsčio grupės „ES+“ šalyse prašiusių nelydimų nepilnamečių dalis (6 155) taip pat buvo iš Afganistano.
- Vakarų Balkanų šalių piliečių prašymų skaičius pasiekė 110 000; didelė jų dalis – iš Serbijos ir Kosovo.
- Daugiau kaip 14 000 prieglobsčio prašytojų buvo iš Ukrainos; palyginti su 2013 m., prieglobsčio prašytojų iš šios šalies padaugėjo 13 kartų.
- 2014 m. ėmė veikti Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas (PMIF) projektams valstybėse narėse remti; jo veiklos ciklas – 7 metai, o biudžetas – 3,137 mlrd. EUR.

Pagrindiniai procesai 2014 m.

Viduržemio jūros krizė

Galimybės pasinaudoti prieglobsčio procedūra suteikimas ir migrantų srautų valdymas 2014 m. buvo viena aktualiausių politinių diskusijų temų, atsižvelgiant į tai, kad daug migrantų atvyksta jūra ir kad dažnai tokios kelionės Viduržemio jūra baigiasi tragiškai. Viduržemio jūros regiono specialios paskirties darbo grupės tikslas buvo daugiau sužinoti apie problemos priežastis ir rasti jos sprendimo būdų. Ypatingas dėmesys buvo skirtas pradiniam prieglobsčio procedūros etapui, įskaitant prašymo pateikimo ir registracijos procesą; šiose srityse vis dar esama didelių problemų, ypač grupės „ES+“ šalyse, kuriose smarkiai ir (arba) staiga išauga atvykstančiųjų skaičius.

¹ Šis skaičius apima ir apeliacijas

Priėmimo infrastruktūra

2014 m. išaugus prieglobsčio prašymų skaičiui, daugelyje šalių pritrūko apgyvendinimo vietų ir atitinkamai paaiškėjo, kad būtina priėmimo infrastruktūrą naudoti lanksčiau. Reaguodamos į tai, valstybės narės sukūrė naują infrastruktūrą ir suformavo ekstremaliųjų situacijų infrastruktūrą. Atitinkamai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išaiškino, kad prieglobsčio prašytojams išmokamos finansinės išmokos jiems turi suteikti galimybę prireikus susirasti būstą privačiame nuomos sektoriuje. Daugelis grupės „ES+“ šalių nusprendė palengvinti patekimo į darbo rinką sąlygas, kad prieglobsčio prašytojams suteiktų daugiau galimybių išsilaikyti patiems. Daugelyje šalių buvo peržiūrėta sulaikymo politika; akivaizdi tendencija – sulaikymui ieškoti alternatyvų.

Nacionalinių prieglobsčio sistemų kūrimas

Atsižvelgdamos į tai, kad padaugėjo prašymų ir nagrinėjamų atvejų, daugelis grupės „ES+“ šalių pertvarkė savo prieglobsčio administracijas, įdarbino daugiau darbuotojų ir reorganizavo užduotis bei išteklius. Siekiant didinti veiksmingumą ir lanksčiai reaguoti į kylančias problemas, buvo įgyvendintos kelios priemonės. Be kita ko, buvo parengti nenumatytų atvejų planai, taikytos specialios procedūros spartesniam sprendimų priėmimui užtikrinti, peržiūrėti saugių kilmės šalių nacionaliniai sąrašai, suteikta pirmenybė tam tikrų rūšių prieglobsčio byloms ir įgyvendinti nauji technologiniai sprendimai.

EASO parama

EASO ir toliau teikė operatyvinę paramą Graikijai, Italijai, Bulgarijai bei Kiprui, taip pat sėkmingai išbandė bendro migrantų reikalų tvarkymo projektus (taip įsitikinta, kad pasiteisina bendrų darbo grupių, padedančių tvarkyti migrantų reikalus, siuntimas į valstybes nares), taip pat projektą su Malta ir Italija dėl nelegalios imigracijos tarpininkų tinklo problemos. EASO parengė per 2 800 prieglobsčio ir priėmimo pareigūnų. EASO ėmėsi išorės veiksmų kartu su keletu valstybių, įskaitant Turkiją, Serbiją, Jordaniją, Maroką ir Tunisą. Be to, EASO sukūrė naują statistinių duomenų rinkinį pagal savo išankstinio perspėjimo ir parengties sistemą, pagal kurią visos grupės „ES+“ šalys kas mėnesį pateikia savo duomenis ir taip papildo Eurostato pateikiamą informaciją. Remiantis tokiais naujais duomenimis, patobulinta analizė yra įtraukta į metinę ataskaitą.

Teisiniai klausimai

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl svarbių papildomos apsaugos aspektų (svarbiausia – dėl ginkluoto vidinio konflikto sampratos ir rimtų sveikatos sutrikimų atvejų) ir išaiškino, kaip nacionalinės institucijos gali įvertinti, ar prieglobsčio prašytojai sako tiesą apie savo seksualinę orientaciją. Nacionaliniai teismai ir tribunolai išanalizavo keletą pagrindinių su prieglobsčiu susijusių sąvokų, tokių kaip persekiojimas dėl religinių įsitikinimų, taip pat įvairių rūšių apsauga (pabėgėlio statusas, papildoma apsauga) atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.

Pažeidžiamos grupės

Praėjusiais metais daugiau kaip 24 000 nelydimų nepilnamečių kreipėsi dėl tarptautinės apsaugos. Grupės „ES+“ šalys įsipareigojo imtis veiksmų dėl pažeidžiamų grupių (tokių kaip neįgalieji, nelydimi nepilnamečiai, prekybos žmonėmis, smurto ir kankinimo aukos) padėčiai gerinti, taip pat užtikrinti specializuotas prieglobsčio procedūras tokių grupių atstovų poreikiams tenkinti.

Patobulintos paslaugos

Atsižvelgdamos į pastaruosius ES prieglobsčio teisės aktų rinkinio pakeitimus, daugelis grupės „ES+“ šalių persvarstė savo teisinės paramos, informavimo ir interpretavimo politiką, kad pagerintų tokių paslaugų kokybę. Šiose srityse 2014 m. kilo iššūkių, ypač dėl padidėjusios paklausos ir dažnai ribotų specializuotų išteklių.

Palyginamumas

Prieglobsčio prašytojų skaičius ir priežastys, dėl kurių jie kreipiasi, skirtingose valstybėse narėse labai skiriasi. Ataskaitos skyriuje apie palyginamumą pažymėta, kad tokie veiksniai kaip diasporos buvimas, pripažinimo mastas, istorinės ir kalbinės sąsajos, valstybių narių suteikiamos privilegijos ir dokumentų tvarkymo laikas gali turėti įtakos prieglobsčio ieškančių asmenų sprendimui pasirinkti tam tikrą šalį, tačiau nė vienas veiksnys negali būti vertinamas atskirai.

Ateities strategija

Remiantis 2014 m. surengtomis diskusijomis, 2015 m. gegužės mėn. paskelbtame komunikate „Europos migracijos darbotvarkė“ Komisija išdėstė naujas Europos prieglobsčio politikos kryptis. Buvo pasiūlyta neatidėliotinai imtis veiksmų siekiant gelbėti žmones jūroje, kovoti su nusikalstamais neteisėto žmonių gabenimo tinklais, užtikrinti atsaką į didelį ES atvykusių asmenų skaičių – taikyti perkėlimo priemones ir parengti bendrą požiūrį į persikėlimą. EASO teks svarbus vaidmuo įgyvendinant kai kurias iš šių priemonių, įskaitant bendro prieglobsčio prašymų tvarkymo, kovos su neteisėto žmonių gabenimo tinklais, perkėlimo, persikėlimo ir priėmimo priemones.